

sammenlignes med Danmark og Sverige. Man har derfor let kunnet formode, at møntprägningen i Norge har været beskeden.

Den seneste menneskealder har vist, at denne opfattelse nok i nogen grad skal modificeres. Udover de ret fåtallige skattefund, så har man i Norge (ligesom i de andre nordiske lande) kirkegulvene som fundsteder. Størst og rigest var gulvet under Lom stavkirke, mere end 2.000 middelaldermønter, for det meste ganske lette og tynde brakteater, dvs. sølvmønter med en vægt på brøkdele af et gram. Det var bl.a. sådanne kirkefund, der allerede for mange år siden gjorde det muligt for Kolbjørn Skaare at udarbejde et katalog over Norges udmøntning under et af højdepunkterne i Middelalderen, Håkon Håkonssons regering (1217-63).

Norges mønthistorie er et værk, der samler den forskning, der har været udført inden for emnet i et par generationer. Til den norske middelaldernumismatik har der været ydet vigtige bidrag fra svensk side (Bengt Thordeman og N.L. Rasmusson), samt fra Kolbjørn Skaares forgænger, Hans Holst. Den nyere tid, bl.a. mønten i Kongsberg, medaljørerens virke og 1700-tallets pengesedler, har især været udforsket af Bjørn Rønning. Alt dette bliver der gjort rede for i et smukt sprog. – Til udarbejdelsen af værket og til selve udgivelsen har Norges Bank ydet et stort bidrag.

Jørgen Steen Jensen

RIKKE AGNETE OLSEN (oversætter og kommentar): *Jyske Krønike*. Wormianum 1995, 71 s.

Saxo fortæller, at han påtog sig at skrive »Gesta Danorum:«, fordi han hellere ville sprænge sig selv med det enorme arbejde end at det danske folk over for omverdenen skulle blive berygtet som de, der agtede de gamle dage intet skriftligt mindesmærke. Hensigten var ikke meget anderledes med den forkortelse af Saxo's historieværk, »Compendium Saxonis«, som blev affattet ved midten af 1300-tallet. Det samme kan siges om den fortsættelse af værket, der behandler tiden frem til ca. 1340, »Continuatio compendii Saxonis« eller »Chronica Jutensis«, som den også kaldes, skriver Rikke Agnete Olsen i forordet til sin oversættelse af »Jyske Krønike«.

Hvis man skal tro oversætterens udlægning af hvad meningen var med kompendiet og »Jyske Krønike«, er der nu nok alligevel sket en forskydning. I Saxo's fortælle bliver der temmelig utvetydigt lagt vægt på at hævde det danske rige som en kristen kultur med en lang og glørværdig historie. Fremstillingens form, den lange, spændende og smukke fortælling, svarer godt til dette formål. Her overfor virker kompendiets og de første mange år af »Jyske Krønikes« kortfattede tekst på oversætteren snarere som noter til støtte for de fortællere, der kunne berette om Danmarks historie rundt omkring i landet. Hermed tillægger hun kompendiet og »Jyske Krønike« en ideologisk betydning i en indenlandsk propaganda-kampagne sat i gang efter der i 1340 igen kom en konge på den danske trone.

Tanken er besnærende, men der rejser sig et par spørgsmål. Hvis skrifterne var tænkt som noter til støtte for hukommelsen, hvorfor sprænger »Jyske Krønike« så på Erik Menveds tid annalformens snævre rammer? Hvis tanken var at støtte Valdemar IV, hvorfor har forfatteren så megen foragt tilovers for hans far, Christoffer II? Det første spørgsmål må få stå hen i det uvisse. Det andet gives der

svar på i det ene af de to kommenterende afsnit, der indrammer oversættelsen.

I det sidste af disse, som omhandler 1300-tallets forestillingsverden, tales der for en fortolkning af »Jyske Krønike« som et programskrift, der skal minde folket om, at Danmark er et rige med en lang kongerække. Der er ikke tale om et programskrift for Valdemar IV, men for tanken om, at Det danske Riges historie er beretningen om rigets konger. Kongerækken er historiens rygrad og kongerne dens subjekter. Det er kongernes egenskaber, der afgør Danmarks skæbne. Når kongemagten står stærkt, går det Danmark godt og omvendt. Fortolkningen er indlysende rigtig for så vidt man i middelalderlig tankegang næppe kunne forestille sig territorial enhed uden en suveræn. I hvert fald ikke set fra samfundets top. Hvordan den brede befolkning opfattede spørgsmålet, ved vi desværre langt mindre om. Det er også sandsynligt, at man efter den kongeløse tid fandt det betimeligt at propagandere for genoprettelsen af Det danske Kongerige under henvisning til dets urgamle oprindelse. Men hvem var man? Var det de hansestæder og udenlandske fyrster, som ønskede en dansk konge indsat, blandt andet af hensyn til kreditorernes interesse i at nogen kunne stilles til ansvar for at de fik deres penge igen?

Det er glimrende, at den middelalderlige historieskrivning bliver gjort tilgængelig for en bredere kreds. Rikke Agnete Olsen har også med tidligere oversættelser af danske annaler gjort meget på dette felt. Der er nu flere, der med egne øjne har mulighed for at se, hvor påvirket den moderne historieskrivning er af de middelalderlige forlæg. I dette tilfælde, hvordan »Jyske Krønikes« genstandsfelt og periodeopfattelse er reflekteret hos senere historikere. Koncentrationen om kongemagtens historie og opfattelsen af almindelig tilbagegang efter at »kronen faldt af de danskes hovede« ved Valdemars Sejrs død 1241, levede uforstyrret videre hos blandt andre Erslev efter at beretnings- og overleveringskritikken var brudt igennem. Oversætterens egen fremstilling af »Tiden«, dvs. den periode »Jyske Krønike« beskriver, i den første kommentar til oversættelsen passer godt ind i denne fortolkning af Danmarks historie. Kommentaren er nærmest en parafrase af »Jyske Krønike«. Vurderinger som, »landet kunne ikke fungere uden en konge« efter Erik Glippings død, og efter Christoffer II's »gik Danmark helt i opløsning«, er helt i krønikens ånd. Rikke Agnete Olsen ved dog godt, at landet kunne klare sig uden en konge og at det var kongemagten og ikke Danmark, der gik i opløsning efter 1332. I kommentaren om tidens forestillingsverden kommer det indirekte frem, at selv om kongemagten gik i opløsning, var det ikke ensbetydende med at samfundet gjorde det. Man ser her et glimt af den Arupske tradition. Samfundets sociale, økonomiske og juridiske strukturer forfaldt ikke nødvendigvis proportionalt med kongemagtens opløsning. »Der var ... vældige økonomiske ressourcer i det danske samfund gennem hele perioden, og de bestod selv om kronen gik fallit.« Der ligger her en iagttagelse, som kunne have været udfoldet i den indledende beskrivelse af tiden. En stærkere inddragelse af andre historiske områder end det storpolitiske spil mellem kongemagt, aristokrati, kirke og udland ville have styrket formodningen om, at vi med »Jyske Krønike« står overfor et ideologisk programskrift til støtte for den danske kongemagts genrejsning.

Der er som i Rikke Agnete Olsens tidligere oversættelser tale om en mundret og læsevenlig oversættelse. Bogen er forsynet med ordforklaring, personliste, landkort og nyttige stamtavler.

Nils Hybel